

ДУХОВНИЙ
СУПРОВІД
при
ПОСТАБОРТНОМУ
СИНДРОМІ

ДУХОВНИЙ
СУПРОВІД
при
ПОСТАБОРТНОМУ
СИНДРОМІ

035913

Львів · Колесо 2018

НАЦІОНАЛЬНА 4
НАУКОВА МЕДИЧНА
БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
01033, м.Київ, вул.Л.Толстого, 7

УДК 271.4-46-456.2
Д 85

Видання здійснене за підтримки
благодійної організації «RENOVABIS»

Підготовлено за матеріалами Project Rachel Ministry: «A Post-Abortion
Resource Manual for Priests and Project Rachel Leaders» (Washington, 2009)

Д 85 Духовний супровід при постабортному синдромі. — Львів : Колесо,
2018. — 144 с.

ISBN 978-966-2527-63-6

У виданні вміщено фахові поради і свідчення, підготовлені й зібрані завдяки співпраці з Проектом «Рахиль» у США. Вони допоможуть щиро послужити людям, які шукають зцілення від травми абортів, щоб у кожному серці, зраненому втратою дитини, відновити віру в милосердя Бога і Його всеогортаючу любов.

Для священиків, медичних капеланів, психологів, психотерапевтів та зацікавлених осіб.

УДК 271.4-46-456.2

ISBN 978-966-2527-63-6

© Комісія УГКЦ у справах душпастирства
охорони здоров'я, 2018

Зміст

Передмова	5
Частина I. МАТЕРІ	9
Наслідки абортів для матері	9
Жінка, яка зробила аборт недавно	15
Душпастирство матерів, зраних абортів.....	18
Святе Таїнство Покаяння.....	20
Роль священика в постабортному консультуванні та зціленні	24
Жінки, які зробили аборт недавно. Роль священика.....	43
Роль священика в ситуації, коли аборт зробили через тяжкі вади розвитку дитини.....	45
Частина II. БАТЬКИ	47
Наслідки абортів для батька дитини.....	47
Типові психологічні й поведінкові реакції батьків абортіваних дітей.....	51
Душпастирство чоловіків, зраних абортів.....	56
Святе Таїнство Покаяння.....	57
Роль священика в супроводі чоловіків, зраних абортів.....	57
Частина III. ІНШІ ОСОБИ, ЗРАНЕНІ АБОРТОМ	61
Наслідки абортів для інших осіб.....	61
Дідусі й бабусі.....	61
Вцілілі від абортів, брати і сестри абортіваних дітей	64
Віддалені родичі й друзі	66
Виконавці абортів	67
Частина IV. ПАРАФІЯ	68
Сповідання про надію та зцілення на парафії	68

Дієві проповіді про те, як знайти примирення і зцілитися після аборту.....	69
Зв'язок парафії з архи/єпархіяльною програмою зцілення Місії «Рахиль».....	71
Частина V. АРХИ/ЄПАРХІЯ.....	79
Місія «Рахиль» та суміжні ініціативи програм для зцілення постабортних ран.....	79
Як розпочати (підсилити) діяльність Місії «Рахиль» у архи/єпархії?	80
Початок діяльності та сприяння Місії «Рахиль»	90
Продовження діяльності Місії «Рахиль».....	92
Додатки	96
Додаток А. Слова Вселенських Архиєреїв до жінок, які зробили аборт.....	96
Додаток Б. Канонічний погляд на аборт Римо-Католицької Церкви.....	99
Канонічний аспект Української Греко-Католицької Церкви	103
Додаток В. Роль священника при загрозі аборт через негативний пренатальний діагноз	105
Додаток Г. Роздуми про аборт у минулому на передшлюбних науках.....	110
Додаток Г. Духовне навернення і зцілення після аборт — завдання священника в святому Тайнстві Покаяння	112
Додаток Д. Благословення та освячення пам'ятника дітям, які втратили життя внаслідок аборт	124
Додаток Е. Програма УГКЦ «Душпастирський супровід осіб після втрати ненародженої дитини» ...	126
Рекомендовані ресурси.....	133

Частина I

МАТЕРІ

Наслідки абортів для матері

Ситуація з абортами в нашій країні дуже тривожна. Незважаючи на тенденцію до зниження, кількість штучних переривань вагітностей в Україні найбільша серед мешканців Європи і становить 21,1 абортів на 1000 жінок фертильного віку, 45,8 — на 100 вагітностей, 84 аборти — на 100 пололів (МОЗ, концепція Державної програми «Репродуктивне здоров'я нації на 2006–2015 р.р.»). За офіційними даними, в Україні роблять майже 200000 абортів на рік. Подібним є становище в інших країнах. Громадські організації подають відомості, що за роки незалежності нашої держави від абортів загинули майже 30 мільйонів ненароджених українців.

Для кожної жінки, що пережила аборт, цей негативний досвід не минув безслідно. Для багатьох штучне переривання вагітності стало нищівним, спричинивши тяжкі й тривалі емоційні, психологічні та духовні травми. Аборт — це також травма для батька дитини, її дідусів та бабусь, братів і сестер, друзів матері й навіть для її майбутнього чоловіка і дітей. Постабортну травму, що триває десятиліттями, колись вважали малоймовірною, та тепер її визнають психологи, академічні дослідники, консультанти і духівники, що опікуються жінками після абортів.

Важливо пам'ятати, що першою країною, яка легалізувала аборт, стала СРСР. Після Жовтневої революції 1917 року жінка була звільнена від кримінальної відповідальності за нього. Це призвело до затвердження постанови від 18 листопада 1920 року, згідно з якою аборт офіційно узаконили.

Доцільно пригадати, що чинне законодавство України дозволяє проводити штучне переривання вагітності до 12 тижня вагітності за бажанням жінки, а від 12-го до 22-го тижня — у деяких ситуаціях¹. Перелік показів для абортів на 12–22 тижнях вагітності регламентує постанова Кабінету міністрів України №144 від 15 лютого 2006 року «Про реалізацію статті 281 Цивільного кодексу України». Крім медичних показів, у переліку є так звані соціальні: вік жінки до 15 або після 45 років, вагітність унаслідок згвалтування, настання інвалідності під час цієї вагітності. Порівняно з попереднім нормативно-правовим актом, що припинив дію, перелік зазнав суттєвих змін саме щодо соціальних показів. Законодавці відмовились визнати такі причини для абортів, як троє і більше дітей у сім'ї, розлучення під час вагітності, смерть чоловіка під час вагітності, перебування жінки або її чоловіка у місцях позбавлення волі, позбавлення жінки батьківських прав, дитина-інвалід у сім'ї, настання інвалідності чоловіка під час вагітності жінки². Ще одним регулятором здійснення абортів в Україні є чинний Наказ МОЗ №423 від 24 травня 2013 року «Про затвердження Порядку надання комплексної медичної допомоги вагітній жінці під час небажаної вагітності, форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення».

Значення і вплив штучного переривання вагітності може змінюватися протягом життя жінки. Неможливо передбачити, коли проблеми, пов'язані з абортів, змусять її шукати допомогу. Деякі жінки роблять це відразу після нього. Часто вони на вигляд дуже збуджені, але описують себе як онімілі.

---

¹ Пор. Цивільний кодекс України, п.6 ст. 281 «Право на життя»; Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», ст. 50 «Добровільне штучне переривання вагітності».

² Див. Постанова Кабінету міністрів України № 926 від 12 листопада 1993 року «Про порядок штучного переривання вагітності від 12 до 28 тижнів».

Інші жінки шукають полегші в св. Таїнстві Сповіді, коли готові до наступної вагітності або під час наступної вагітності.

Нерідко жінки змушені стати віч-на-віч із втратою, коли стикаються з проблемою непліддя, наступною вагітністю, тяжкою хворобою або смертю близької людини, особливо дитини.

Дехто може не помічати втрати до того часу, поки їхні друзі не стануть дідусями чи бабусями, коли досягнуть похилого віку, при наближенні смерті. Важливо усвідомити, що жінка, помираючи, може страждати від тяжкої провини через аборт — того тягара, про який не розповідала нікому і не сповідалася.

Жінка не забуває жодної своєї вагітності, навіть якщо заперечує аборти, які зробила. Дослідження засвідчують, що в організмі жінки на все її життя залишаються клітини дітей, яких вона зачала.

У сучасному світі визнано, що травматичні події спричинюють тяжку емоційну травму і порушують спроможність людини давати собі раду в різні моменти життя. І чоловік, і жінка зазвичай описують аборт як травму від втрати, а її наслідками є тривалий смуток та інші посттравматичні проблеми. Вживаючи термін «постабортна травма», не маємо на меті стигматизувати, лише бажаємо визнати, що буває нелегко зцілитися після абортів. Травма від втрати змушує страждати також батьків, дідусів і бабусь, інших членів родини. Смуток і втрату належить визнати, виразити, мати на це час, співчувати і навчитися, як зцілитися.

Печаль після абортів — це закономірність, адже є відчуттям матері, яка втратила свою дитину. Деякі жінки, особливо молоді, шукаючи допомоги через те, що зробили, можуть ще не відчувати смутку і не усвідомлювати втрати дитини. Надаючи таким особам можливість порозмовляти зі співчутливим священником або консультантом із Місії «Рахиль», допоможемо відчинити двері для їхніх емоцій щодо абортів.

Жінку, яка пережила аборт, дуже важливо зустріти в місці, де вона перебуває, а не шукати там, де, як ці фахівці вважають, вона має бути.

При мільйонах абортів за багато років стало зрозуміло, що чимало людей пережили досвід або особистого аборту, або мають партнера, родича, друга, які його досвідчили. Міф про те, що наслідки абортів є впливом «католицької провини» або пропаганди рухів за життя, не справджується. Багато чоловіків і жінок, які колись не вірили в негативний вплив штучного переривання вагітності на психіку, визнали їх після втрати дитини через це. Їхній смуток і страждання не ґрунтуються на релігії. Це помітно з відчуття провини як реакції на аборт у жінок Японії, де католиками є лише 0,4 відсотка населення, а також у буддистських країнах. Без будь-якої пропаганди за життя потреба в прощенні й примиренні з ненародженою дитиною в них триває десятиліттями і довше.

У кожної жінки симптоми смутку індивідуальні. Найчастіше це такі прояви:

- ▶ провина і сором;
- ▶ смуток, яким особа не може поділитися;
- ▶ депресія і низька самооцінка, інколи на межі самогубчих тенденцій;
- ▶ заперечення важливості події та/або віддалення від чоловіка, сім'ї, друзів;
- ▶ страх перед Божою карою за «непрощений гріх»;
- ▶ розлади харчування, самопокарання (добровільне завдання шкоди собі);
- ▶ статеві дисфункції, гіперсексуальність або втрата інтересу до статевого співжиття, проблеми в інтимній сфері;
- ▶ неспроможність прив'язаності до чужих або наступних своїх дітей, зокрема надмірна опіка, емоційна віддаленість, недоступність або насильство;

- ▶ глибокий непереборний гнів на себе, партнера/чоловіка, сім'ю, друзів, лікарів, які зробили аборт;
- ▶ розлади сну, кошмари на тему абортів, спогади, спроможність «чути» плач дитини;
- ▶ алкогольна або наркотична залежність з метою «самолікування»;
- ▶ бажання мати «замісну» дитину, швидке настання наступної вагітності з ризиком абортів;
- ▶ «реакції роковин», які проявляються печаллю і депресією в день абортів або тоді, коли дитина мала б народитися;
- ▶ злість або уникання в розмовах теми дитини чи абортів;
- ▶ залучення до проабортних рухів або нездорове та незбалансоване приєднання до рухів за життя;
- ▶ непомірне занурення в роботу (трудоголіки).

Стрес і страх відіграють важливу роль у рішенні жінок зробити аборт. Дехто з них розповідає про цей період як позначений цілковитою заплутаністю думок і рішень, що супроводжує весь процес абортів. Ізолюваність і зневіра у пошуках допомоги призводять до того, що жінки наважуються на аборт, не порадившись ні з ким. У абортній клініці їхні страхи посилюються, оскільки прийняти рішення вимагають відразу. Часто при цьому не дають достатньо часу на «консультування», мало або взагалі не повідомляють про альтернативи, фізичні й психологічні наслідки абортів, прискорюють процедуру.

У переляканої вагітної жінки інстинкт самозбереження стає непереборний. Якщо вагітність видається проблемою, яка загрожує її життю, то жінка спроможна зробити все, щоб цієї проблеми позбутися. Перегодя, коли до неї повертається дійсність, жінка може здивуватися і навіть жахнутися від того, що зробила аборт. Матері, які перебувають у стресі,

легше приймають рішення про аборт при наступній вагітності. Приблизно кожен другий аборт — повторний.

Учені мають обґрунтовані наукові докази того, що аборт є травматичною стресовою подією з негативними наслідками. Результати найбільших досліджень в останні десятиліття засвідчують, що він значно підвищує ризик розладів психічного здоров'я жінки, а саме:

- ▶ 27 відсотків жінок після абортів проявляють самогубчі тенденції (це вчетверо більше, ніж ті, що ніколи не були вагітні, й утричі більше, ніж жінки, які народжували);
- ▶ ризик самогубчої поведінки після абортів зростає на 61 відсоток;
- ▶ ризик тяжкої депресії після абортів стає більшим на 31 відсоток;
- ▶ 42 відсотки молодих жінок, які зробили аборт, повідомляють про тяжку депресію до 25 років;
- ▶ інші масштабні наукові дослідження підтвердили подібний ризик для «дорослих» жінок;
- ▶ жінки, що зробили аборт, приблизно втричі частіше від своїх однолітків, у яких не було абортів, повідомляють про тяжку депресію;
- ▶ частота самогубств майже вшестеро більша поміж жінок, які зробили аборт, порівняно з тими жінками, які народили (1996, 2005);
- ▶ ризик самогубства на 154 відсотка більший у жінок, які зробили аборт, порівняно з тими, які народили;
- ▶ після абортів ризик біполярних розладів зростає на 167 відсотків, а тяжкої депресії — на 45 відсотків.

Зважаючи на ці факти, священник, консультант і загалом команда Місії «Рахиль» має пам'ятати про те, що належить запитати жінку про її почуття після абортів, виявити поведінку високого ризику, стан безпорадності, сорому та само-

губчі думки, а також дізнатися про її загальне самопочуття та функціонування. Треба бути пильними щодо висловлювання «я хочу бути разом зі своєю дитиною». Це може вказувати на суїцидальні наміри, при яких слід негайно скерувати жінку до психіатра.

Найважливіше, що можна зробити для жінки, яка пережила аборт, — це співчутливо вислухати її, обережно розпитати, проявити цілковите розуміння болю, що його спричинив аборт, і на все життя сформувати з нею міцні зв'язки для надії і змін. Для людини, яка страждає від травми і самотності, бореться зі самоприниженням, смутком і провинною, нема ціннішого дару. Діючи так, будемо наслідувати Боже-ственному Цілителю, доносячи Його любов і благодать.

Жінка, яка зробила аборт недавно

Багато років жінки, що зробили аборт недавно, неохоче зверталися за допомогою. Деякі з них перебували на стадії заперечення, в інших було емоційне оніміння, а ще хтось відчував позірне полегшення через те, що позбувся небажаної вагітності. Однак тепер жінки чимраз частіше звертаються по допомогу вже через кілька днів після аборту. Допомога жінці в цей час може принести багато користі, зокрема — уникнути довгих літ страждань.

У деяких жінок травма від аборту не проявляється місяцями або й роками. Натомість в інших вона дає знати про себе напередодні певних дат (скажімо, сподіваного терміну народження дитини).

Не є незвичним, коли жінка намагається завагітніти вже протягом першого року після аборту. Така вагітність зазвичай стає спробою подолати травму аборту через нав'язливе повторення обставин, які призвели до нього, з подальшою спробою перемінити ситуацію на користь народження дитини. На жаль, такий сценарій часто зазнає краху і закінчу-

ється ще одним абортom, поглиблюючи відчуття невдачі. Якщо жінка, шукаючи вашої допомоги, висловлює намір знову завагітніти, запевніть її, що таке бажання нормальне, проте вона потребує найперше зцілення, щоб пройти через жаль і втрату, а вже потім можна думати про наступну вагітність. Деякі жінки відчувають себе змушеними знову завагітніти, щоб зберегти любов і забезпечити стабільність стосунків із чоловіком. Часто і така вагітність закінчується абортom, подвоюючи відчуття втрати. Можливо, в бажанні жінки зачати дитину зразу ж після аборту відіграють роль певні біологічні й гормональні механізми.

Жінка, яка зробила аборт недавно, може перебувати в фізіологічному, психологічному і духовному шоці. Шок — це природний стан після травматичної події. Навіть якщо в жінки розпочався процес жалоби, шок може блокувати відчуття смутку, спричиняти емоційне оніміння, яке є складовою цієї реакції. Переважно жінка в шоковому стані не виражає надміру емоцій, але трапляється, що деякі жінки таки вихлюпують свій жаль і емоційний біль. З плином часу шокова реакція захисту послаблюється і жінка опиняється наодинці з сильними негативними емоціями, яких доти не відчувала. На цьому етапі може відбуватися прорив відчуття провини, тривоги, смутку і жалю, особливо коли вона сподівається народження дитини або якщо вагітніє хтось із знайомих та родичок. Майте на увазі, що жінка, яка зробила аборт недавно, може перебувати в шоці й емоційному онімінні (це проявляється, зокрема, зовнішньою байдужістю), їй важко зібратися з думками й збагнути, що відбулося. Якщо хтось буде примушувати її усвідомити скоєне, то це цілковито непродуктивна дія. Жінка буде намагатися співпрацювати, тому що священик або консультант переконують її в тому. В неї може початися процес «псевдозцілення», і коли настане фаза жалоби, вона вважатиме, що щось відбувається не так, адже колишній біль повертається. Можливо, жінка не шукатиме допомоги на цьому етапі, на-

томість звернеться до інших засобів, які полегшують біль, наприклад, алкоголь або наркотики, або ж у неї з'являються думки про самогубство.

Важливо зуміти сприйняти жінку на тому етапі, на якому вона в цей момент перебуває, і вислухати все, чим захоче поділитися. Може, вона розповість, якою жахливою була процедура аборт, згадає про тиск, який чинили на неї батьки чи чоловік, про відчуття самотності й відсутності близької людини, якій вона могла б розповісти про скоєний аборт, або ж що ця людина підтвердила, що її вибір правильний. Дуже молоді жінки засмучуються через цілком незначні речі, будь-що може їх несподівано приголомшити. Вони відкриваються тільки тоді, коли відчувають цілковиту безпеку. Пам'ятайте, що жінка буде випробовувати вас, намагаючись переконатися, чи ви справді піклуєтесь про неї, бажаєте вислухати та зрозуміти її. Постарайтеся вловити, що саме дає вашій співрозмовниці відчуття комфорту під час цього спілкування. Якщо вона розповідає про дитину, можете підтримати цю тему, а не бажає й згадувати про дитину — не наполягайте на цьому. Господь дасть їй змогу зрозуміти правду в той момент, коли вона буде до цього готова.

Якщо жінка висловлює побоювання щодо наслідків аборт для свого здоров'я, скеруйте її до лікаря або в відділення швидкої допомоги. Гормональний збій може спричинити емоційну нестабільність, смуток або ж гнів, які не знаходять вираження. Поганий сон і відсутність апетиту поглиблює психотичну симптоматику і суїцидальні тенденції.

Жінка, яка недавно зробила аборт, буває не готовою обговорювати цю подію, тому подбайте, щоб вона не втрачала з вами зв'язку і мала змогу звернутися за допомогою тоді, коли відчує в цьому потребу. При наближенні дати запланованої зустрічі вона може відчути більшу відкритість на ваш супровід. Трапляється, що жінка йде від вас назавжди або повертається

635 913

тоді, коли біль і печаль стають нестерпними. Лагідний супровід при першій зустрічі спонукають її прийти згодом.

Одна жінка сказала: «Біль був нестерпним через сором і втрату, а також через страх, що Господь покинув мене. Я плачу щодня, коли думаю про свою дитину... Як же Бог простить мені?» Відповіддю на ці слова можуть бути думки священника, який супроводжує осіб, що страждають від ран абортів: «Буду відвертим: як священник найглибшої розради я зазнав, коли допомагав жінкам, які зробили аборт, у їхніх намаганнях отримати Боже прощення. Чому? Спасіння душ — справа Бога, Його найбільша турбота, тому це також найважливіша справа для священника. Милосердний Отець просить душпастирів, у яких проявляється Його дія по-особливому, допомогти тим заблуканим душам, що віддалилися через аборт і шукають пастиря, аби повернутися додому.

У моїй праці в цьому служінні я зустрічав чоловіків і жінок, які потрапили у пастку сорому і самотності. Вони борються з депресією і намірами самогубства. Через зцілюючий вплив Христа, який виражається в кожному священстві, я можу привести самотніх людей до примирення з Господом і з самим собою. Таке служіння пропонує шлях із темряви на світло, і це є вагомою нагородою для мене в тій праці. Оскільки священники — цілителі душ, заохочую своїх братів у служінні використати той дар для зцілення осіб, зраних абортотом».

Душпастирство матерів, зраних абортотом

Однозначно описати психологічний профіль жінки, яка шукає допомоги священника після абортів, не вдасться. Вона вважає себе християнкою, але не має сформованої віри. Або ж є надто ретельною і скрупульозною в поведінці, навіть бере активну участь у подіях церковного життя, щоби подумки відмежуватися від абортів. Можливо, вона присутня

на кожній Святій Літургії і виховує дітей по-християнськи. Або ж після абортів жінка не переступила порогу храму. Вона може бути молодою, середнього віку або на схилі літ. Часом це жінка, яка критикує парафіяльного священика за проповіді стосовно абортів.

Можливо, вона ніколи не зізналася на Сповіді про аборт або, навпаки, часто розповідала про це. В кожному разі, жінка знає, що вчинила гріх, тому боїться, що її відлучать від Церкви, але водночас усім серцем прагне зцілення і примирення з Богом. Уже від початку вашого супроводу вона має потребу знати, що є надія, обіцянка допомоги і примирення з Церквою, яка піклується про неї.

Жінка, що зробила аборт, може прийти до священика будь-коли. Буває, бесіда починається на Сповіді або ж хтось із друзів чи місцевих волонтерів постабортної місії заводить про це мову. Жінка розуміє, що зазнала глибокої душевної травми, яку зцілить тільки милосердний і люблячий Господь. Водночас вважає, що скоїла «непрощений гріх» і боїться Божої карі.

Стиль життя жінки після абортів переважно відволікає від шляху, який надто болісний для неї. Зрештою, вона може ніколи не зазнати справжнього духовного та емоційного зцілення. Одна жінка сказала так: «При моєму способі життя аборт був майже неминучий, я не відчувала жодних зобов'язань і не бачила нічого поганого в тому, щоб мати статеві стосунки, незважаючи на те, що не була одружена. Отже, коли я довідалася про свою вагітність, то не бачила нічого поганого в тому, щоб зробити аборт».

Жінка, котра зробила аборт, може звернутися до священика з питаннями, на які неодмінно має отримати відповіді, щоб почати зцілення. Вона може запитати: «Чи Господь колись простить мені? Чи пробачить мені моя дитина? Чи прощу собі? Чи простить мені Церква, якщо я висповідуюся? Де моя дитина? Чи затихне колись цей жахливий біль? Чи змо-

жу зцілитися?» Справді, вона розпачливо потребує співчуття і турботи душпастиря. Священик може зустріти її тільки раз або ж працювати з нею протягом якогось часу. Сам Господь обирає особу священика, щоб допомогти цій жінці.

Відчуття сорому, зумовлене абортom, спричинює небажання жінок звертатися до священика в своїй парафії. Це стосується і жінок, що активні в парафіяльному житті. Місія «Рахиль» заохочує конфіденційно скеровувати жінок і чоловіків на інші парафії. Священик не має дратуватися через це або ж думати, що він не впорався, якщо його парафіянка не звертається до нього з такою проблемою.

Монсенйор Роберт Панке з Архиепархії Вашингтону сказав, що розмови з жінками, зраними через аборт, допомогли йому «зрозуміти, якого глибокого духовного спустошення зазнають. Чимало з цих осіб відчувають непрощений гріх, вважаючи, що заслуговують пекла або ж навіть негайної смерті. Більшість із них страждають самотньо, дуже соромлячись і відчуваючи себе не вартими того, щоб шукати примирення з Богом».

Святе Таїнство Покаяння

Катехизм Католицької Церкви навчає: «Уділяючи Таїнство Покаяння, священик виконує служіння доброго пастиря, який шукає заблудлу вівцю; доброго самарянина, що лікує рани; батька, який очікує свого блудного сина і приймає його, коли той вертається; справедливого судді, який судить без огляду на особи і суд якого є водночас справедливим і милосердним. Одне слово, священик є знаком і знаряддям милосердної любові Бога до грішника»³.

Св. Папа Іван Павло II у Посланні до священиків у Великий четвер пише: «Господь сподівається на нас, на наші вміння і чесність, щоб творити чуда в людських серцях. У цьому

---

³ Катехизм Католицької Церкви, н. 1465.